

Llengua i Ús

Revista Tècnica de Política Lingüística

55

2n
SEMESTRE
2014

ISSN: 2013-052X

Ressenya

4.1

El Diccionari etimològic essencial de la llengua catalana

COROMINES, Joan

Sever Salvador i Padrosa
Direcció General de Política Lingüística

El català *Llengua*
per a tothom

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Diccionari etimològic essencial de la llengua catalana.
Barcelona: Ara Llibres:
Fundació Pere Coromines, 2013. 3 v.
ISBN 978-84-15642-22-0 (obra completa).

L'any 1980 va aparèixer el primer volum del *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* (DECat). Durant onze anys i fins al 1991, es van anar publicant els nou volums restants. En aquell moment, la publicació d'aquesta obra magna de l'irrepetible Joan Coromines va ser molt celebrada. L'any 2013, vint-i-dos anys després, vam rebre, amb grata sorpresa, la publicació dels tres volums del *Diccionari etimològic essencial de la llengua catalana* (DEELC). Es tracta d'una iniciativa conjunta de la Fundació Pere Coromines (que gestiona el llegat del lingüista) i l'editorial Ara Llibres. Aquesta iniciativa forma part d'una iniciativa de més abast en què es vol posar a disposició del públic en general l'obra de Joan Coromines en format de paper o digital, obra que, en el seu moment, va editar en paper Curial Edicions Catalanes.

Així, el DEELC és el primer tast d'aquesta iniciativa i neix, en paraules del curador de l'obra, Josep Ferrer i Costa, amb una doble finalitat:

- Ser una obra instrumental, és a dir, una eina útil que permeti tenir a l'abast la informació etimològica més rellevant que atresoren els deu volums del DECat.
- Ser una invitació a endinsar-se al DECat, de manera que el DEELC sigui el punt de partida per anar a parar, si es vol, a l'obra mare, el DECat. Per aquesta raó s'ha mantingut el regust de l'obra original, de la qual el DEELC és fill.

El DEELC, doncs, ha estat concebut com una manera de fer assequible tot allò que té d'*essencial* el DECat.

En conseqüència, la reducció ha estat notable. Vegeu al quadre següent una comparació entre les dues obres.

Comparació entre el DECat i el DEELC		
	DECat	DEELC
Volums	10	3
Pàgines	10.000 aproximadament	poc més de 1.500
Columnes de text per entrada de les primeres 50 entrades	3,2 columnes de mitjana	0,28 columnes de mitjana

A més, aprofitant l'edició del DEELC, s'han modificat alguns articles d'acord amb les correccions que havia fet el mateix Coromines.

La reducció ha estat notable. Per exemple, al primer volum del DEELC, que enclou les lletres A-D, la darrera paraula és *dutxa*, que apareix a l'última pàgina, la 435. En canvi, al DECat, *dutxa* apareix a la pàgina 223 del tercer volum, és a dir, 2.177 pàgines després del començament de l'obra. És una reducció de gairebé el 90 % de text! Què hi queda, doncs? Hi queda la informació essencial. Quina és?

Si prenem les entrades del DECat, veurem que solen constar d'un primer paràgraf on hi ha la informació bàsica (explicació del significat de la paraula, origen etimològic, primera documentació), després hi ha un cos llarg de text on s'explica la història i les vicissituds del mot i, al final, hi ha un apartat dedicat als derivats i, de vegades, també als compostos. La idea inicial del curador del DEELC va ser mantenir la informació essencial del primer paràgraf i l'apartat dels derivats —si més no, la informació dels derivats més importants—, i eliminar tot l'apartat històric, sovint el més llarg de tots. Malgrat aquesta voluntat, no sempre ha estat així atès que en el DECat els articles de Coromines no sempre estan redac-

Taula 1

tats sota un mateix esquema (per exemple, de vegades els derivats apareixen en l'apartat de la història de la paraula). D'altra banda, l'exuberància informativa dels articles és tan enorme que en el DEELC s'ha hagut de prendre partit per la informació més general, aquella que pot interessar a un lector no especialitzat en la matèria. La no-sistematització dels articles de Coromines ha fet que la feina de reducció hagi estat àrdua i complexa. Dit d'una altra manera, s'ha fet difícil de resumir d'una manera sistemàtica a causa de l'estructura no sistemàtica dels articles del DECat.

Comparem, per exemple, l'entrada *abril* en els dos diccionaris. En el cas d'*abril* hi ha poca eliminació de text perquè l'article original és breu, però, en canvi, en altres articles extensos com ara *aigua* la reducció ha estat notabilíssima atès que s'ha passat de 10 pàgines (DECat) a gairebé 3 (DEELC).

Taula 2

DECat	DEELC
<p>ABRIL, del ll. APRILIS id. ☐ 1.ª doc.: S. XIII (Llull, etc.).</p> <p>Ens podem abstenir de tota altra addició, en un mot tan ben estudiat pels reculls ben a mà, de caràcter més dialectològic i folklòric que el nostre. Limitem-nos a dir que la variant popular aferètica <i>bril</i> és tan general a les Illes com rara fora d'allà; i recordar que sempre s'ha usat amb el valor metonímic de 'primavera', de vegades més o menys orientat cap a la noció de 'primavera de la vida, joventut': «i ja l'abril cenyia de roses lo meu front», <i>Atl.</i> I (p. 50).</p> <p>DERIV.: <i>Abrilada. Abrilejar. Abrilenc i abrilat</i> (DFa), adjectius que és oportú de relacionar amb el de la dolça i ingènua <i>dansa</i> nord-occitana del S. XII: «a l'entrada del tens clar / pir joie recomençar / e pir jalous irritar, / vol la regine mostrar / k'ele est si amourouse; / ele à fait pirtot mandar, / non sie jusq'a la mar / pucele ni bachelor / que tuit non vénguent dançar / (...) / lo reis (...) est en cremetar / que on ne li vuelle emblar / la regine <i>avrillouse</i>: / a la vi', a la vie, jalous! / lassaz-nos, lassaz-nos!» (Appel, <i>Chr.</i> 48.2).</p>	<p>abril, del ll. APRILIS id. ☐ 1.ª doc.: S. XIII (Llull, etc.).</p> <p>DERIV.: <i>Abrilada. Abrilejar. Abrilenc i abrilat</i> (DFa).</p>

Malgrat la gran reducció de text, el DEELC té dues grans virtuts: posar a disposició del públic general —amb només tres volums— l'essència d'una obra magna de la llengua catalana de deu volums —una bona manera de divulgar el coneixement d'un gran lingüista com Joan Coromines— i, alhora, obrir la porta perquè el lector àvid d'informació pugui accedir a la frondositat del DECat.

Celebrem, doncs, aquesta iniciativa editorial i esperem que, en un futur no gaire llunyà, la Fundació Pere Coromines i l'editorial Ara Llibres puguin posar a l'abast del públic en general la resta de la vasta obra de Joan Coromines en format digital o de paper, un patrimoni lingüístic que aquests darrers anys ha anat quedant fora de circulació i que els lingüistes d'avui i de demà hem de poder tenir sempre a l'abast.